

Wstęp

SZANOWNI PAŃSTWO

Jesienny numer półrocznika naukowego Wydziału Nauk Społecznych i Sztuki Akademii Nauk Stosowanych w Nowym Sączu „ERUDITIO et ARS” nr 2/2025 (11) przynosi wiele artykułów z różnych obszarów nauki, które – mam nadzieję – zainteresują coraz większe grono odbiorców.

Wydanie otwiera tekst mojego autorstwa pt. *Zmiany w ortografii od 2026 roku. Czy ingerencja normatywistów w zapis niektórych wyrazów i wyrażeń okaże się dla piszących korzystna?*, w którym dość wnikliwie analizuję decyzję Rady Języka Polskiego o wprowadzeniu już niedługo poprawek do pisowni. To niezwykle ważny dla użytkowników polszczyzny temat, wywołujący sporo emocji. Jedni przyjęli proponowane zmiany (dotyczące tzw. zasady konwencjonalnej, tzn. zapisu pewnych wyrazów i wyrażeń wielką bądź małą literą, łącznie lub rozdzielnie) z zadowoleniem – że będzie to uproszczenie pisowni. Inni złoścą, że ingerencja w ortografię jest niepotrzebna i do końca nieprzemyślana. Naruszenie istniejącego status quo obowiązujących reguł pisowni wywołuje niepokój głównie u tych odbiorców, którzy przywykli do nakazów i zakazów pisowniowych funkcjonujących od lat i je akceptują. Odezwały się nawet głosy, że powinno się wstrzymać wejście w życie od stycznia 2026 r. poprawek do ortografii. Kodyfikatorzy odpierają zarzuty, twierdząc, że nowa pisownia będzie ułatwieniem dla piszących, przyczyni się do zmniejszenia liczby błędów przez nich popełnianych.

W Rozdziale I (*Ze zjawisk współczesnej polszczyzny*) zamieszczamy również niezwykle ważny społecznie artykuł Janusza Ropskiego pt. *Dyskryminacja i mowa nienawiści w relacjach społecznych*. We współczesnym świecie mowa nienawiści (ang. *hate speech*), czyli wszelkie wypowiedzi, które szerzą, propagują i usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nietolerancji, pozostaje niezwykle groźna (należy z nią wszelkimi sposobami walczyć). W tekście zwraca się uwagę na zagrożenia, jakie niesie za sobą agresja werbalna dla poczucia bezpieczeństwa człowieka, a także na konsekwencję występowania mowy nienawiści w różnych sferach życia społecznego. – *Bardzo trudno* – pisze autor – *jest się bronić przed mową nienawiści, wrogości i pogardy, ponieważ wygodnym i nadużywany argumentem pozostaje prawo do swobody wypowiedzi, utożsamiane z brakiem odpowiedzialności za nią oraz z nieposzanowaniem uczuć innych osób*.

W Rozdziale II (*Wybrane problemy lingwistyki klinicznej*) Martyna Piotrowicz w artykule pt. *Otępienie naczyniopochodne na tle innych typów demencji – perspektywa neurolingwistyczna* podkreśla, że otępienie tego rodzaju stanowi istotne wyzwanie diagnostyczne i terapeutyczne zarówno ze względu na różnorodność mechanizmów patofizjologicznych, jak i zróżnicowany obraz deficytów językowych i poznawczych. Perspektywa neurolin-

gwistyczna pozwala na dokładne rozpoznanie specyfiki zaburzeń komunikacyjnych, wskazując na zależności między lokalizacją uszkodzeń mózgowych a profilem deficytów językowych.

Rozdział III (*Przemiany kulturowe i technologiczne*) oraz Rozdział IV (*Posthumanizm i transhumanizm*) zawierają dwa artykuły młodych autorów. Jarogniew Barciszewski-Kozioł w tekście pt. *Książka jako obiekt konceptualny: projektowanie w granicach sztuki i teorii* analizuje książkę jako obiekt konceptualny w kontekście tradycyjnych metod artystycznych oraz współczesnych przemian kulturowych i technologicznych. Wyjaśnia, że książka artystyczna jest współcześnie medium przekraczającym funkcje użytkowe, a staje się przestrzenią eksperymentu estetycznego, filozoficznego i komunikacyjnego. Z kolei Nadia Bigos w artykule pt. *Cyborgiczne podzielenie jaźni – w świecie cyfrowej nieśmiertelności* podejmuje temat posthumanizmu i transhumanizmu, wskazując na rozmywanie granic między człowiekiem a technologią oraz na zmianę sposobu rozumienia tożsamości we współczesnej kulturze cyfrowej. Cyborgiczna tożsamość staje się, zdaniem autorki, metaforą współczesnego podmiotu – rozproszonego, hybrydycznego i podatnego na fragmentaryzację w epoce cyfrowej nieśmiertelności.

W Rozdziale V (*W świecie utopii*) Łukasz Stec w artykule pt. *Jak działa utopia? Język, narracja, teoria gatunku – praktyka czytania na przykładzie Mikołaja Doświadczyńskiego przypadki Ignacego Krasickiego* proponuje krytyczne ujęcie utopii jako konstrukcji językowej i narracyjnej, której ambiwalentna natura ujawnia się już w etymologii (*eu-topos* // *ou-topos*). Autor łączy perspektywę formalną, fenomenologiczną i hermeneutyczną z filozofią języka. W rezultacie utopia jawi się jako projekt światotwórczy: język nie tylko opisuje idealny porządek, ale może inicjować działania, co tłumaczy jej historyczny wpływ – od inspirowania reform po totalizujące eksperymenty społeczne.

W tym wydaniu „Eruditio et Ars” piszemy również o *Komunikacji reklamowej w strategiach marketingowych* (Rozdział VI, tekst Beaty Lisowskiej i Moniki Kucharskiej pt. *Polskie i angielskie slogany wykorzystywane w przemyśle samochodowym*) oraz *Zagadnieniach resocjalizacyjnych* (Rozdział VII, artykuł Krzysztofa Jasińskiego pt. *Perspektywy readaptacyjne słowackich recydywistek: badania i praktyka*).

Na koniec w najobszerniejszym Rozdziale VIII (*Wyzwania pedagogiki XXI stulecia*) znalazło się sześć artykułów związanych z szeroko pojętą edukacją przedszkolną i wczesnoszkolną dotyczącą dzieci, a także kompetencji nauczycieli.

redaktor naczelny
„Eruditio et Ars”

Wydział Nauk Społecznych i Sztuki
Akademia Nauk Stosowanych
w Nowym Sączu

Nowy Sącz – Kraków, listopad 2025 r.